

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/799
Toplantı Tarihi/Sayısı : 28.11.2023/34
Karar Numarası : 2023/917
Başvuran : A. E.
R. A.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : Malazgirt Yolu Üzeri 15. km Doğansu Köyü Mevki Patnos/AĞRI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranların Kurumdaki diğer hükümlü ve tutuklulardan ayrı olarak etkinliklere çıkarıldıkları, oda değiştirme ve başka bir ceza infaz kurumuna nakil olma taleplerinin kabul edilmediği ve dilekçelerine cevap verilmediği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuranlar, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Buldukları Ceza İnfaz Kurumuna, 2017 yılında kendi talepleri ile altı mahpus olarak Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan nakil olduklarını,

b. Kurum İdaresinin, kendilerini diğer dört mahpustan ayırarak tek katlı altı kişilik küçük ayrı bir odaya yerleştirdiğini, bu odanın ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan kişiler için olduğunu oysa kendilerinin mülga Türk Ceza Kanunu'nun 125'inci maddesi gereğince müebbet hapis cezası aldıklarını,

c. 5 yıldır diğer mahpus arkadaşlarından ayrı bir odada tutulduklarını, birlikte nakil oldukları dört kişinin yakın zamanda tahliye olduğunu, Ceza İnfaz Kurumunda başka odalarda kalan kendi suç tiplerinden mahpuslar olduğunu, İdarenin kendilerini bu mahpuslardan da ayrı tuttuğunu; spor, sinema, ziyaret ve revire çıkacakları zaman diğer mahpuslardan ayrı bir şekilde götürülüp getirildiklerini,

ç. Birçok kez oda değiştirme talebinde bulduklarını ancak İdarenin bu taleplerini kabul etmediğini, bu konuya ilişkin yazdıkları dilekçelerine net bir cevap verilmediğini, sadece sözlü olarak "Ceza İnfaz Kurumu İdaresi bu odada kalmanızı uygun görmüştür." şeklinde cevap verildiğini,

d. Kurumdaki diğer mahpusların oda değişikliği taleplerinin dikkate alındığı ve oda değişikliklerinin yapıldığını ancak İdare tarafından sadece kendi odalarına yönelik ayrımcı bir yaklaşımda bulunulduğunu,

e. Birçok farklı ceza infaz kurumunda kaldıklarını ama hiçbirisinde böyle tecrit edici ve ayrımcı muameleyle karşılaşmadıklarını, Kurum İdaresinin kendilerine karşı ayrımcı ve olumsuz tutumu nedeniyle mağduriyet yaşadıklarını, Ceza İnfaz Kurumuna geldikleri günden beri herhangi bir disiplin suçu işlemediklerini dolayısıyla kendilerine uygulanan farklı muamelelerin sebebini bilmediklerini,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

f. Bu süreçte ailelerine yakın bir ceza infaz kurumuna nakledilme taleplerinin de kabul edilmediğini iddia ederek gereğinin yapılmasını talep etmektedirler.

3. Muhatap Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Hükümlüler A. E. ve R. A.'nın 9/11/2017 tarihinde Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan kendi istekleri ile Kuruma nakil oldukları ve Devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak suçundan müebbet hapis cezasına hükümlü oldukları,

b. Ceza İnfaz Kurumunda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "İnfazda temel ilke" başlıklı 2'nci maddesinde yer alan: "(1) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kurallar hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanır. (2) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz." hükmü gereği, Kurumda görev yapmakta olan personelin görevini ifa ederken mevzuat hükümleri çerçevesinde hareket ettiği, kanun ve yönetmelik esaslarına göre görevlerini yerine getirmekte oldukları, Kurumda barındırılan hiçbir hükümlü/tutukluya insan haklarına aykırı tutum veya kanun dışı herhangi bir uygulamanın yapılmasının kesinlikle söz konusu olmadığı,

c. A. E. ve R. A.'nın iç hukuk yolları kapsamında Kurum İdaresine, Cumhuriyet Başsavcılığına, İnfaz Hakimliğine itiraz, talep ve şikayet hakları olmasına rağmen bu yollara başvurmadıklarının tespit edildiği,

ç. Hükümlü ve tutukluların, oda ve koğuş yerleştirmelerinde Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde yer alan: "(1) Gözlem ve sınıflandırma merkezi; ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis veya iki yıldan fazla süreli hapis cezasına mahkûm olan hükümlülerin kişisel özellikleri, bedensel ve zihinsel sağlık durumları, suç işlemeden önceki yaşamları, sosyal çevre ile ilişkileri, sanat ve meslek faaliyetleri, ahlâkî eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük süreleri, suç türlerinin belirlenerek durumlarına uygun ceza infaz kurumlarına ayrılmaları ve bunlara göre saptanacak infaz ve iyileştirme rejiminin uygulanmasını; işledikleri suç tiplerine, gösterdikleri eğilimlere, tutum ve davranışları nedeniyle sıkı gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekip gerekmediğine göre yüksek güvenli ceza infaz kurumlarına, kapalı ceza infaz kurumlarına veya açık ceza infaz kurumlarına gönderilmelerine dair değerlendirmeleri yapmakla görevlidir." ve 19'uncu maddesinde yer alan "(1) Hükümlüler, buldukları veya gönderildikleri ceza infaz kurumlarında; a) İlk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadî suçlular veya suç işlemeyi meslek edinenler, b) Zihinsel ve bedensel durumları nedeniyle veya yaşları itibarıyla özel bir infaz rejimine tâbi tutulması gerekenler, c) Tehlike hâli taşıyanlar, ç) Terör suçluları, d) Suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular, e) Gözlem sürecinin devamına karar verilenler, gibi gruplara ayrılırlar." hükümlerinin esas alındığı,

d. Kurumda oda değişikliklerinin yaş, yargılama süreci, ceza süreleri, suçun niceliği, örgütsel durumları, akli ve sağlık durumları, suça bakış açıları, kuruma kabul tarihleri, sosyo-ekonomik ve kültürel yapıları, ilgi ve yetenekleri, sağlık, eğitim, akrabalık, güvenlik, ziyaretçi durumları gibi kriterler baz alınarak İdare ve Gözlem Kurulunca değerlendirilerek yapıldığı, adı geçen hükümlülerin meri hükümler çerçevesinde suç gruplarına uygun odalarda barındırıldıkları,

e. Kurumda barındırılan hükümlü ve tutukluların oda değişikliği için talepte bulunmaları halinde, İdare ve Gözlem Kurulu tarafından taleplerin değerlendirmeye alındığı ancak adı geçen hükümlülerin oda değişikliği

talebine ilişkin Kurum Müdürlüğüne yazmış oldukları herhangi bir talep dilekçesinin bulunmadığının UYAP kayıtlarından tespit edildiği,

f. 5275 sayılı Kanun'un 87'nci maddesinde "*(1) Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır. (2) Açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüye, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinmek olanağı verilir. Bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabilir. Kurum dışındaki etkinliklere açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde bulunan hükümlüler katılabilirler.*" hükmünün yer aldığı,

g. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "İdare ve gözlem kurulunun görev ve yetkileri" başlıklı 28'inci maddesinin birinci fıkrasının e bendinde "*İdare ve gözlem kurulu aşağıda sayılan işleri yapmakla görevli ve yetkilidir: e) İyileştirme programları kapsamında spor alanları, çok amaçlı salon, kütüphane ve iş atölyelerinden yararlanma gibi faaliyetlere katılabilecek durumdaki hükümlüler ile kurumun iç hizmetlerinde çalıştırılacak hükümlülerin belirlenmesi ile ilgili karar almak.*" hükmünün bulunduğu,

ğ. 46/1 sayılı Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirilme İşlemleri ve Diğer Hükümler Genelgesi'nin B- Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumlarındaki Eğitim-Öğretim Çalışmaları, Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlere İlişkin Esaslar kısmında: "*(1) Üçüncü Bölümde düzenlenen "Genel Esaslar" çerçevesinde; yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında ve kapalı ceza infaz kurumlarının yüksek güvenlikli bölümlerinde kalan hükümlü ve tutuklular, bireysel veya 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde eğitim-öğretim, sosyal-kültürel ve sportif çalışmalardan yararlandırılacaktır. (2) Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında ve kapalı ceza infaz kurumlarının yüksek güvenlikli bölümlerinde kalan hükümlü ve tutuklulardan; a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almış hükümlüler, öncelikle bireyselleştirilmiş eğitim-öğretim, sosyal-kültürel ve sportif programlardan faydalandırılacaktır. Uygulanan programlar sonucunda gösterdiği gayret ve iyi hâle göre, idare ve gözlem kurulu kararıyla sadece kendileriyle aynı üniteye kalan hükümlülerle birlikte grup hâlinde eğitim-öğretim, sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlerden yararlandırılacaklardır. (b) Yüksek güvenlikli ceza infaz kurumları ile kapalı ceza infaz kurumlarının yüksek güvenlikli bölümlerinde bulunan diğer hükümlü ve tutuklular, eğitim-öğretim, sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlere, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde bir araya getirilerek yararlandırılacaklardır.*" düzenlemesinin yer aldığı,

h. Kurumda güvenlik bakımından tehlike yaratmayacak şekilde, Kurumun fiziki yapısı, kapasitesi, ziyaretçi sayısı, hükümlü ve tutuklu suç profili gibi hususlar dikkate alınarak mahpusların koğu bazlı sosyal faaliyet ve sohbetlerden faydalandırıldığı, bu kapsamda Kurum Müdürlüğü tarafından hükümlü ve tutukluların sosyalleşmesini sağlamak amacı ile langırt, hava hokeyi, masa tenisi, satranç takımı ve monopoliden oluşan bir oyun salonu açılarak hükümlü ve tutukluların hizmetine sunulduğu,

ı. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 56'ncı maddesinin ikinci fıkrasına göre: "*Hükümlüye, kurum en üst amirine veya görevlendirdiği bir personele, talep veya şikâyetlerini her gün bildirme olanağı tanınır. Talep veya şikâyetler, ilgisine veya konusuna göre yargı mercilerine veya diğer yetkili makamlara iletilir. Talep veya şikâyet konusu başvurunun sonucu hakkında hükümlü, geciktirilmeden bilgilendirilir.*" Bu kapsamda Kurum Müdürünün çeşitli tarihlerde hükümlü ve tutuklulardan gelen görüşme talepli dilekçeler hakkında görevlendirdiği Kurum ikinci Müdürler veya psiko-sosyal servis personeli tarafından görüşmelerin yapıldığı, görüşme sonrasında hükümlü ve

tutukluların sorun ve taleplerine ilişkin Kurum Müdürüne bilgi verildiği, taleplerin dikkate alındığı, taleplerine olumsuz cevap verilen hükümlü ve tutuklulara ise bilgilendirme yapıldığı,

i. Kurumdaki hükümlü ve tutukluların dilekçelerinin sabah 08.00'de yapılan sayım esnasında sayım görevlilerine teslim edildiği, toplanan Kurum içi ya da Kurum dışına yazılan dilekçelerin içeriğine göre birimlere teslim edilmek üzere sorumlu İnfaz ve Koruma Başmemurluğunca tasnif edildiği ve ilgili makamlara gönderildiği, adı geçen hükümlülere ait dilekçelerin gönderme yazılarının ekte sunulduğu,

j. Hükümlü ve tutukluların isteğe bağlı nakillerinde 5275 sayılı Kanun'un 54'üncü maddesi ile 5/6/2015 tarihli ve 167 No.lu Genelge'nin 15'inci maddesinin ilgili maddeleri gereğince hükümlü ve tutukluların gitmek istedikleri Kurumlardan en az 3 yeri ve nakil giderlerini peşin olarak ödemeyi kabul ettiklerini belirtir şekilde dilekçe yazarak Kurum Müdürlüğü aracılığıyla Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden talep etmeleri gerektiği, nakil taleplerinin değerlendirilerek karara bağlanması aşamasında Kurum Müdürlüğünün yetkisinin bulunmadığı,

k. Hükümlülerin yaşam hakları ile beden ve ruh bütünlüklerini korumak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınmasının zorunlu olduğu, bu kapsamda Kurumda barındırılan hiçbir hükümlü ve tutukluya işkence, kötü muamele, onur zedeleyici, insan haklarına aykırı tutum veya kanun dışı herhangi bir uygulamanın yapılmadığı, Kurum tarafından özel hayatın gizliliği kapsamında hükümlü ve tutukluların odaları haricindeki tüm yerlerin 7/24 kamera sistemleri ile izlenerek ve kayda alınarak gerekli şeffaflığın sağlandığı, ceza infaz kurumlarında yürütülen çalışma ve uygulamaların bağımsız kurum ve kuruluşlar tarafından sürekli denetlendiği, ulusal ve uluslararası bağımsız denetim kuruluşlarınca gerçekleştirilen denetim ve ziyaretler neticesinde düzenlenen raporların ciddiyetle ele alındığı, bugüne kadar Kuruma yönelik yapılan denetimler neticesinde hükümlü ve tutuklulara işkence ve kötü muamele yapıldığı yönünde herhangi bir raporun düzenlenmediği,

l. Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kuralların, hükümlü ve tutukluların ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, felsefi inanç, milli veya sosyal köken başta olmak üzere siyasi veya diğer fikir ve düşünceleri ile ekonomik ve bireysel konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve kimseye ayrıcalık tanınmaksızın Kurumda asayiş ve güvenliğin sağlanmakta olduğu, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında insanlık dışı, zalimane, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağına kanunla güvence altına alındığı, hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkinlikler düzenlenerek toplumu suça karşı korumaya, hükümlü ve tutukluların yeniden sosyalleşmesini sağlamaya, kanunlara ve kurallara saygılı bir yaşam biçimine uyumu kolaylaştırmaya yönelik her türlü çalışmanın yapılmakta olduğu, Kurumda tüm iş ve işlemlerin, Anayasa ve ilgili mevzuat çerçevesinde ulusal ve uluslararası standart ve normlar gözetilerek insan haklarına saygılı ve modern infaz anlayışının gerektirdiği şekilde yürütülmekte olduğu,

m. Bahsi geçen iddiaların yasal dayanaktan yoksun, bitme noktasına gelen sözde terör örgütünü gündemde tutmayı ve Kurum üzerinden kamuoyunda olumsuz algı oluşturmayı amaçlayan terör örgütlerine müzahir kişiler tarafından maksatlı olarak gündeme getirilen asılsız, mesnetsiz ve soyut iddialardan ibaret olduğu, iddialarla ilgili Kurum personeli hakkında adli ve idari herhangi bir soruşturma başlatılmadığı belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuranlar tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuru dilekçesinde belirttikleri odada iki kişi kalmaya devam ettikleri, oysa diğer büyük odalarda mahpusların yirmi kişiden fazla birlikte kalabildikleri, hala diğer odalardaki arkadaşlarından ayrı tutuldukları ve onlarla birlikte etkinliğe çıkarılmadıkları,

b. Dilekçelerinin işleme alınmadığı ve cevap verilmediği, taleplerinin reddine dair yazılı bir cevabın kendilerine tebliğ edilmediği, Kurum İdaresinin yazılı görüşünün gerçeği yansıtmadığı belirtilmiş, oda değişikliği taleplerinin ya da nakil isteklerinin kabul edilmesi talep edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasına göre:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma başvuru yapabileceği" belirtilmiştir.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrası kapsamında "Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda Kurumun görev alanına girip girmediği yönünden incelenir."

9. Adı geçen Yönetmelik'in "İhlal kararı" başlıklı 65'inci maddesine göre;

"Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre; "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda, başvuranların iddiaları, muhatap Ceza İnfaz Kurumu İdaresinin cevabı ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

11. Başvuranların ilk iddiası, Ceza İnfaz Kurumunda kendi suç tiplerinden olan ve başka odalarda kalan mahpusların bulunduğu, İdarenin kendilerini bu mahpuslardan ayrı tuttuğu; spor, sinema, ziyaret ve revire çıkacakları zaman diğer mahpuslardan ayrı bir şekilde götürülüp getirildiklerine ilişkindir.

12. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 87'nci maddesinin birinci fıkrasına göre:

"Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır."

13. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 22/1/2007 tarihli ve 45/1 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelge'sinin "Ortak etkinlikler" başlıklı bölümünde yer alan 1'inci maddesine göre "Hükümlü ve tutuklular işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik bakımından tehlike

yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme programları çerçevesinde eğitim, spor, meslek kazandırma ve çalışma ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılırlar. Bu faaliyetler yüksek güvenlikli kurumlar ile diğer kurumların yüksek güvenlikli bölümlerinde on kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde yürütülür. Programların süresi ve katılacak hükümlü tutuklu sayısı her programın özelliği, güvenlik koşulları ve kurumun olanakları dikkate alınarak idare ve gözlem kurulunca belirlenir. İyileştirme programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği tespit edilen hükümlü ve tutuklular yönünden bu uygulamaya son verilebilir veya gerekli değişiklikler yapılabilir.” Aynı bölümde yer alan 12 ve 13’üncü maddelere göre ise “Tehlikeli hâlde olduğu saptanan hükümlü ve tutuklular, bu programlara on kişiyi aşacak gruplar hâlinde katılamaz. Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır.”

14. Tutuklu ve hükümlülerin hak ve özgürlüklerine, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına yönelik olarak getirilen çoğu sınırlama esasen ceza infaz kurumunda tutulmanın doğasından kaynaklanan kısıtlamalar mahiyetindedir. Ceza infaz kurumunda tutulma durumu, tutulan kişiyi otomatik olarak bazı hak ve özgürlükleri kullanmaktan mahrum bırakır. Dolayısıyla tutuklu ve hükümlülerin hak ve özgürlüklerine yönelik sınırlamaların meşru amacı olup olmadığı incelenirken ceza infaz kurumunda tutulmanın doğası da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda kamu makamlarının tutuklu ve hükümlülerin hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması hususunda diğer kişilere yönelik kısıtlamalara nazaran daha geniş bir takdir yetkisine sahip olduklarının kabulü gerekir. Tutuklu ve hükümlülerin hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasında Anayasa’nın ilgili maddelerinde öngörülen sınırlama sebeplerine ek olarak ceza infaz kurumunun disiplini ve güvenliğinin sağlanmasının da bir sınırlama sebebi teşkil edebileceği sonucuna ulaşılmıştır (AYM, *Rasul Kocatürk* [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, para. 49). Bu kapsamda, muhatap Ceza İnfaz Kurumu İdaresinin cevabı, ilgili mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesinin (AYM) değerlendirmesi birlikte ele alındığında mahpusların, Kurumda güvenlik bakımından tehlike yaratmayacak ölçüde, Kurumun fiziki yapısı, ziyaretçi sayısı, hükümlü ve tutukluların suç grupları gibi hususlar dikkate alınarak koğuş bazlı sosyal faaliyet ve sohbetlerden faydalandırılmakta olduğu, görüş ve revire çıkmada da aynı hususların dikkate alındığı, muhatap İdarenin Kurumun disiplin ve güvenliğini sağlamak adına bu konuda nispeten daha geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu anlaşılmıştır.

15. Başvuranların ikinci iddiası, birlikte nakil oldukları diğer dört mahpustan ayrı, tek katlı altı kişilik küçük bir odaya yerleştirildikleri, bu odanın ağırlaştırılmış müebbet cezası alan kişiler için olduğu oysa kendilerinin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası değil mülga Türk Ceza Kanunu’nun 125’inci maddesi gereğince müebbet hapis cezası aldıkları, birçok kez oda değiştirme talebinde buldukları ancak İdarenin bu taleplerini kabul etmediği, bu konuya ilişkin yazdıkları dilekçelerinin işleme alınmadığı ve net bir cevap verilmediği, sadece sözlü olarak “*Ceza İnfaz Kurumu İdaresi bu odada kalmanızı uygun görmüştür.*” şeklinde cevap verildiği, taleplerinin reddine dair yazılı bir cevabın kendilerine tebliğ edilmediği, Kurumdaki diğer mahpusların oda değişikliği taleplerinin dikkate alındığı ve oda değişikliklerinin yapıldığı ancak İdare tarafından sadece kendi odalarına yönelik ayrımcı bir yaklaşımda bulunduğu şeklindedir. 5275 sayılı Kanun’un “*Hükümlünün barındırılması ve yatırılması*” kenar başlıklı 63’üncü maddesinin ilgili bölümüne göre “*Tehlikeli hâli bulunan hükümlü ancak bir veya üç kişilik odalarda, diğer hükümlüler ise kurumun fizikî yapısı, kapasite durumu ve güvenlik gerekleri göz önüne alınarak cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek sayıda mahkûmun kalabileceği odalarda barındırılırlar. ... Kadınların erkeklerle, hükümlülerin tutuklularla, çocukların*

yetişkinlerle, örgüt veya çıkar amaçlı örgüt suçluları ile terör suçlularının Kanunda sayılan hâller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin verilmez. ”

16. Mezkûr Kanun’un “Hükümlülerin gruplandırılması ” başlıklı 24’üncü maddesine göre ise:

“(1) Hükümlüler; a) İlk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadî suçlular veya suç işlemeyi meslek edinenler, b) Aklî ve bedensel durumları nedeniyle veya yaşları itibarıyla özel bir infaz rejimine tâbi tutulması gerekenler, c) Tehlike hâli taşıyanlar, d) Terör suçluları, e) Suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular, gibi gruplara ayrılırlar.

(2) Hükümlüler ayrıca yaşları, hükümlülük süreleri ve suç türleri itibarıyla da gruplandırılırlar. ”

17. Ceza infaz kurumlarında mahpusların odalara yerleştirilme işlemleri, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un Hükümlülerin Sınıflandırılması ve Cezaların İnfazı başlıklı beşinci bölümünde yer alan hükümler ile Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik hükümleri kapsamında hükümlünün kişisel özellikleri, bedensel, aklî ve sağlık durumları, ahlâkî eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük süreleri, suç grupları ve türleri, risk durumları, yaş, cinsiyet, hüküm alıp almadığı, risk, kurum güvenliği gibi kriterler dikkate alınarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından yapılmaktadır. Başvuranların ve Kurumdaki tüm mahpusların, ilgili kanun ve yönetmelikte belirtilen suç grubu, hükümlülük süreleri, yaş, kurumun fiziki kapasitesi gibi kriterler dikkate alınarak İdare ve Gözlem Kurulu kararı sonucunda odalarına yerleştirildikleri, mahpusların odalara yerleştirilmelerinde İdare ve Gözlem Kurulunun yetkili olduğu, somut olayda başvuranlar hakkında, İdare ve Gözlem Kurulunun mevzuat hükümleri çerçevesinde karar almış olduğu, Kurumda barındırılan hükümlü ve tutukluların oda değişikliği için talepte bulunmaları halinde İdare ve Gözlem Kurulu tarafından taleplerin her zaman değerlendirmeye alındığı ancak UYAP kayıtları incelendiğinde başvuranların oda değişikliği talebine dair halihazırda bir talep dilekçesinin bulunmadığı muhatap İdarenin cevabi yazısı ve eklerinden tespit edilmiştir.

18. Başvuranlar oda değiştirme talepli dilekçelerine net bir cevap verilmediğini, taleplerinin reddine dair yazılı bir cevabın kendilerine tebliğ edilmediğini belirtmişlerdir. AYM benzer konulu bir başvuruda, ...başvurucu -koşuş değişikliğine ilişkin idari karar kendisine tebliğ edilmese dahi- oda değişikliği meydana geldikten sonra makul bir süre içinde ve tutma koşullarının yetersizliğine ilişkin her türlü şikâyeti açısından her an infaz hâkimliğine başvuruda bulunabilir, şeklinde değerlendirmede bulunmuştur (AYM, K.K., B. No: 2017/37068, 22/7/2020, para. 41). Somut olayda başvuranlar her ne kadar kendilerine yazılı bir karar tebliğ edilmediğini belirtmişler de AYM kararında da değinildiği üzere olay meydana geldikten sonra makul bir süre içinde her türlü şikâyetin infaz hâkimliğine taşınabileceği belirtilmiştir. Ayrıca başvuranlardan A. E.’nin kendisine tebliğ edilmediğini bildirdiği oda değişikliğine ilişkin İdare ve Gözlem Kurulu kararı hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğu, 17/7/2019 tarihli ve 2019/... sayılı yazı ile dilekçesinin Cumhuriyet Başsavcılığına iletildiği tespit edilmiş, ilgili Kurul kararı başvurana tebliğ edilmemeseydi karardan haberinin olmayacağı ve suç duyurusunda bulunamayacağı anlaşıldığından iddianın gerçeği yansıtmadığı değerlendirilmiştir.

19. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 09/02/2021 tarihli ve 147 nolu toplantısında alınan 2021/16 sayılı karar uyarınca Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna 10/08/2021 tarihinde bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret neticesinde, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 15/03/2022 tarihli ve 2022/171 sayılı kararıyla 2022/11 nolu Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu kabul edilmiştir. Dilekçelere ilişkin iddialar hakkında raporda yer alan tespite göre “Mahpuslar, dilekçelerini sabah sayımlarında görevli personele teslim etmektedir. Akabinde görevli personel dilekçeleri gruplandırılmak üzere sorumlu başmemurluk personeline vermektedir. Gruplandırılan dilekçeler ilgili birimlere havale edilerek dilekçelerdeki taleplere uygun işlemlerin tesis edilmesi sağlanmaktadır. Konu hakkında

mahpuslarla yapılan görüşmelerde; hak arama özgürlüklerinin engellenmediği, yazdıkları dilekçelerin her sabah alındığı, bu konuda herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmadıkları ifade edilmiştir.” (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2022/11, Ankara, 2022, s. 6.) Adı geçen rapordan ve muhatap Kurum İdaresinin cevabi yazısı ekinde yer alan belgelerden, Kurumdaki hükümlü ve tutukluların dilekçelerinin sabah sayımı esnasında sayım görevlilerine teslim edildiği, toplanan Kurum içi ya da Kurum dışına yazılmış dilekçelerin içeriğine göre tasnif edildiği ve ilgili makamlara gönderildiği, başvuruların dilekçelerinin ilgili makamlara (Adalet Bakanlığı, Patnos Cumhuriyet Başsavcılığı, Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi, Patnos İnfaz Hâkimliği, Şırnak Asliye Hukuk Mahkemesi, Uludere Sulh Ceza Hâkimliği) iletilerek işleme alındığı anlaşılmıştır.

20. Başvuranların son iddiası, ailelerine yakın bir ceza infaz kurumuna nakledilme taleplerinin kabul edilmediğine dairdir. 5275 sayılı Kanun’un 54’üncü maddesinin birinci fıkrasına göre:

“Hükümlülerin kendi istekleri ile buldukları kurumdan başka kurumlara nakledilebilmeleri için;

- a) Gitmek istedikleri kurumlardan durumlarına uygun en az üç yeri belirten bir dilekçe vermeleri,
- b) Nakil giderlerini peşin olarak ödemeyi kabul etmeleri,
- c) Ceza infaz kurumlarında bulunulması gereken sürenin üç aydan fazla olması,
- d) İyi hâl göstermeleri, disiplin cezası almamış veya kaldırılmış olması,
- e) İstekte bulunulan kurumda yer, kapsama gücü ve sınıfının uygun bulunması ve tutukevi olmaması,
- f) Mahkûmiyet sürelerine uygun hükümlülerin barındırıldığı bir kurum olması,
- g) Daha önce disiplin nedeniyle ayrılmak zorunda kaldıkları kurum olmaması gerekir.”

21. 5/6/2015 tarihli ve Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler konulu 70817034-010.06.01/2015-585 sayılı Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Genelgesi’nin 22’nci maddesinin beşinci fıkrasına göre;

“Ağır ceza Cumhuriyet başsavcılıkları, merkez ve bağlı ceza infaz kurumlarının birinden diğerine nakil olmak isteyen hükümlü ve hüküm özlülerin taleplerini, kapasitesi, sınıfına uygun bulunması, mevcudu, asayiş durumu, güvenlik, aileye olan yakınlığı ve sosyal çevre gibi hususları göz önüne alarak, bu genelgede belirtilen esaslar dâhilinde, takdir ederek sonuçlandırarak, bu tür talepleri Bakanlığa göndermeyecektir. Ancak; hükümlülerin diğer ceza infaz kurumlarına nakil talepleri Bakanlık tarafından değerlendirilecektir.”

22. Bu kapsamda başvuranlardan R. A.’nın 8/9/2021, 6/1/2022, 6/4/2022, 8/6/2022 ve 4/7/2022 tarihlerinde isteğe bağlı nakil talebinde bulunduğu, nakil talepli dilekçelerinin Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne iletildiği ancak nakil olmayı talep ettiği ceza infaz kurumlarının kapasitelerinin dolu olması nedeniyle taleplerinin reddedildiği, nakile ilişkin dilekçelerinin işleme alınmış olduğu görülmüştür. Nitekim nakil talepleri Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne değerlendirilmekte ve karara bağlanmakta olup muhatap ceza infaz kurumu İdaresinin nakil talebi konusunda yetkisi bulunmamaktadır.

23. Sonuç olarak yukarıda açıklanan nedenlerle, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında başvuruda kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

28/11/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Aışan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye